

REZUMAT

Problemele sociale fac parte intrinsecă din dinamica societăților, se află la baza construirii de politici sociale, iar soluționarea lor contribuie la dezvoltarea și progresul social. Acestea fiind foarte importante în *Sociologie*, care are ca unul dintre scopuri descoperirea lor în cadrul societăților, mergând chiar mână în mână cu dezvoltarea sociologiei ca știință și fiind privite, de-a lungul timpului dezvoltării științei sociologice, din multiple unghiuri teoretice de abordare, manifestându-se atât la nivel de individ cât și de grup, comunitate, societate și chiar global, semnalarea, conștientizarea și soluționarea lor ulterioară fac parte din procesul implicit al dezvoltării societăților.

În mod tradițional, studiul documentelor de presă a făcut parte din modalitățile de cercetare a problemelor sociale în societate, iar acest procedeu a fost utilizat în cadrul tezei. În acest scop s-a realizat un lot de articole (*purposive sample*), prin selectarea de articole și titluri de primă pagină (*front-page*) dintr-un an de zile al unui cotidian național românesc („Adevărul”, 2023), (procedeu ce se numește și *case study* – cercetare cu ajutorul unui *studiu de caz*), considerându-se că se vor scoate la iveală, în acest fel, diferite probleme sociale din societate, în special cele care sunt cel mai frecvent și vocal dezbătute în spațiul public, acestea fiind în general semnalate prin titlul principal pe prima pagină a ziarelor. Analizarea cu metodele științifice ale sociologiei a modului de reflectare în presă a acestor chestiuni poate scoate la lumină un **discurs**/ un **narativ** cu privire la principalele îngrijorări (*worries* – Michalos, 2014) ale oamenilor în societate, cel puțin pentru datele studiate (toate discuțiile necesare, din jurul conceptelor de **reprezentativitate** și grade de **generalizabilitate** sunt prezentate în Capitolul 2, *Metodologia*). *Studiul de caz este o investigare a unei manifestări (caz, întâmplare, eveniment) specifice sau a unui fenomen, în contextul său real* (Cohen et al., 2007, apud Zipf, 2016, p.65). Lui Creswell i se datorează referirea la studiul de caz ca fiind în același timp obiect și abordare (Zipf, 2016). Mai poate fi considerat și ca proces, obiect, sau produs final (Zipf, 2016).

Datorită importanței soluționării problemelor sociale – ceea ce presupune identificarea lor – în dezvoltarea societății, scopul tezei a fost identificarea acestor probleme cu ajutorul presei și studierea dinamicii lor la nivelul societății românești, așa cum sunt reflectate, pornindu-se, în principal, de la *Teoria problemelor sociale* (Zamfir, 2007), dar și de la alte elaborări în domeniu. Teoria ce a fost utilizată majoritar în cercetarea din această

teză oferă cercetătorului avantajul că reprezintă (și) o sistematizare a principalelor abordări în domeniu, având de asemenea contribuții proprii importante, în acest fel putând folosi ca bază de pornire în demers. De altfel, Teoria problemelor sociale a fost elaborată de sociologul Cătălin Zamfir în anul 1977, publicată în acest an (1977) la editura Politică, în cadrul studiului „Strategii ale dezvoltării sociale”, ca un capitol de sine stătător.

Studierea celor 211 titluri principale, de pe prima pagină a cotidianului *Adevărul* (2023) și a articolelor aferente acestora a relevat, cu ajutorul unor metode sociologice clasice – analizele de conținut și de frecvență –, o structură de probleme sociale ce străbate **principalele domenii** ale vieții sociale din România. Structura (sistematizarea) obținută în urma analizei a presupus, mai întâi, o ierarhizare a problemelor sociale manifestate în cadrul principalelor domenii ale vieții sociale, deci s-a realizat o structură/ o ierarhie de probleme sociale, funcție de frecvența menționărilor în lotul de articole studiat. Astfel, a rezultat un narativ structurat, scoțând la iveală nu numai dinamica de reprezentare a problemelor sociale pe un an de zile în societatea românească, dar și principalele probleme sociale semnalate în eșantion, ce ulterior au fost clasificate pe domenii, astfel încât să se poată studia, dar și reda, cu ușurință, gama de probleme sociale asociate fiecăruia dintre acestea (Educație, Sănătate, Economie, Inegalități sociale și de gen etc.). Fapt ce ar putea contribui, de exemplu, la o mai facilă abordare ca bază de pornire în construirea de politici publice, de vreme ce acestea, la rândul lor, sunt structurate pe domenii.

Un plus de *credibilitate* (*reliability – a prezenta încredere*) (Chelcea, 2004) în ceea ce privește **conținutul** și **nuanțele de profunzime (rezultatele)**, nu reprezentativitate, ar putea veni din faptul că publicația utilizată ca sursă pentru cercetarea tip studiu de caz (*Adevărul*, 2023) prezintă numeroase recursuri la experți, specialiști din viața publică românească, care comentează problematicile sociale reflectate în articole, acestea fiind bazate, majoritar, pe surse de încredere care sondează opinia publică în mod constant, precum *Eurostat*, *INS*, rapoarte ale unor ONG etc., dar și pe variate și frecvente **preluări din alte mijloace de informare în masă** – ziare, alte publicații și cotidiene, atât românești cât și internaționale (*The Guardian*, *Politico*, *Daily Beast*, *Libertatea*, *BuletinDeBucuresti* etc.).

Contribuțiile tezei sunt legate de dezvoltarea și *designul* politicilor sociale publice, putând folosi drept *pool* (portofoliu) de exemple de probleme sociale și de manifestare a lor în diferite straturi ale vieții sociale românești, ca bază în construcția de politici sociale, mai ales că a fost elaborată, ca unul dintre principalele rezultate, și ierarhia problemelor pe domenii. Astfel, se poate observa cu ușurință gradul de importanță, momentul de **centralitate** (Zamfir,

2007) al fiecăreia, alături de obținerea acestei structuri sistematizate, sinteză, de domenii sociale cu probleme.

Limitările ce vin din partea de metodologie – neexistând pretenția de generalizare a rezultatelor –, fiind vorba de un studiu de caz pe un cotidian național (*Adevărul*), sunt compensate de perspectivele de studiere și cercetare a problemelor sociale ce se deschid cu acest gen original de abordare a cercetării – studierea/ listarea **titlurilor principale** de pe prima pagină a publicației ca punct de pornire în identificarea articolelor – ce ușurează munca de cercetare și aduce contribuții teoriei problemelor sociale, studiului acestora, dar și la creșterea conștientizării generale despre problemele cu care se confruntă, majoritar și acut, societatea românească a momentului, privind numeroasele dimensiuni ale calității traiului zilnic al oamenilor în cadrul structurii societății românești, a principalelor teme, principalelor angoase, principalelor preocupări și puncte deficitare, în profunzime, detaliat (*in-depth*). Printre acestea, de asemenea, privind și unele îmbunătățiri și inovații sociale care funcționează deja în societate, alături însă de numeroase puncte de mare vulnerabilitate (în special în cazul „Educației” și „Sănătății”, dar și altele) din diverse domenii-cheie ale vieții sociale românești. Unele dintre aceste domenii sunt structurale/ fundamentale pentru societate, instituții de bază – „Educația” și „Sănătatea” – problemele descoperite aici în urma studierii articolelor de presă fiind **manifeste actual** (în stare de **actualitate** – Zamfir, 2007) și aflate la suprafața discursului public – greva din domeniul educației din anul pentru care s-a realizat prezentul studiu (2023) fiind unul dintre cele mai evidente exemple –, iar altele, sunt temporare și conjuncturale – cele cauzate, de exemplu, de conflictul armat, vecin, din Ucraina, și se manifestă majoritar **latent** (Zamfir, 2007), prin efecte – spre exemplu, temerile de război și manifestarea nostalgiilor față de trecut (e.g., perioada comunistă), iar rezultatele tezei descriu aceste stări de fapt, pe baza analizei conținutului celor 211 titluri de pe prima pagină și al articolelor de presă corespunzătoare acestora.

O precizare importantă trebuie adăugată despre baza de date (articolele de presă): numărul total de articole având teme sociale este 211, dar numărul celor care, în urma analizei, a rezultat că se referă la probleme sociale dintre temele sociale, sunt 170. Nu toate cele 211 articole prezentau teme sociale cu aspect negativ. Toate aceste detalii sunt cuprinse în Capitolul al doilea, Metodologie.

Multitudinea de probleme sociale identificate și descrise în decursul cercetării, cuprinde nu mai puțin de 12 domenii și teme sociale, unele reprezentând, ele în sine, probleme sociale ale societății (consumul de droguri, inegalitățile sociale și de gen, infracționalitatea și corupția). Alte domenii ale vieții sociale în care au fost identificate

probleme sociale în manifestare au fost: Educația și Sănătatea (ca sisteme și ca instituții sociale), fenomenul migrațional; starea de spirit a populației; problemele legate de Mediu; problemele sociale generate de instituția socială ce este numită Media *online*. Ca secțiune cu un caracter inedit în șirul de probleme sociale, printr-un surprinzător ton pozitiv, dar în concordanță cu *Teoria problemelor sociale* (Zamfir, 2007), se desprinde subcapitolul 4.13., ultimul din Capitolul 4, **Teme sociale pozitive**, care grupează laolaltă titluri de pe prima pagină ce prezintă aspecte de reușită socială, inovație, pe alocuri, armonie socială, conlucrări între membrii societății românești, momente de succes etc., caracterul acestora de inedit arătând clar faptul că societatea nu este încă pregătită să le înglobeze ca practică regulată, ele rămânând, astfel, ca reușite care totuși se află la limita/ marginea problemelor sociale (o combatantă româncă în Mali, de exemplu, arătând mai degrabă caracterul de excepție al acestei reușite feminine în domeniul militar, sau inima artificială creată de elevi din România și prezentată în cadrul unui concurs în SUA, invenție despre care nu am auzit să fi fost încă pe larg promovată sau chiar preluată și în România).

Rezultatele analizei din cadrul Capitolului al patrulea – cercetarea propriu-zisă, descrierea acesteia – cuprind: 1. Clasificarea pe domenii a problemelor sociale identificate și obținerea structurii de probleme sociale, *ordonate descrescător după frecvență*, 2. Analizele de conținut în cadrul fiecărui domeniu, în urma cărora au rezultat problemele sociale intradomeniu, pentru fiecare dintre acestea în parte și 3. Analizele discursive realizate pentru fiecare domeniu, la sfârșitul fiecărui subcapitol din Capitolul al patrulea, care prezintă câte un domeniu, separat. Această analiză de discurs s-a realizat pe două paliere – interpretivist și constructivist – scoțând în evidență atitudinile relevate de conținutul/ textul articolelor cu privire la subiectele/ problemele prezentate/ reflectate (pro sau contra temei, modul de reflectare – (atitudini) de semnalare, de susținere, de respingere, de încurajare etc.), dar și modalitatea de construire a discursului (de exemplu, utilizarea cuvintelor, termenilor și expresiilor).

Teza per ansamblul său aduce un plus de claritate și structură privind 1. Cadrul teoretic și conceptual al problemelor sociale, 2. În cadru practic – realizează identificarea problemelor sociale în cadrul societății, reflectate de presă, dar răspândite în cadrul domeniilor și principalelor instituții sociale, așa cum a rezultat din analiză. De asemenea, identifică probleme sociale de sine stătătoare care afectează și diferite categorii și grupuri sociale: copii – vizavi de droguri, copii, vizavi de *Social Media*, persoane vârstnice – *ageism*-ul (situațiile

de abuz din căminele de bătrâni) și numeroase aspecte de detaliu, cum ar fi în, cadrul inegalităților – discriminarea de gen –, articole cu o gamă foarte largă de subiecte, de la violența domestică, la *prejudice* și stigmatizarea femeilor agresate casnic în mediul rural (titlu: *La țară, autoritățile fug de femeile agresate*) și aspecte privind inegalitatea de gen de factură mai recentă, precum salarizarea diferențiată și accesul la funcții publice de conducere.

Teza realizează o legătură între domeniul cercetării sociale, anume, spațiul de manifestare al problemelor sociale, și domeniul politicilor publice, aducând informații relevante despre zone de manifestare a problemelor sociale *macro* (rural, urban, economie), *meso* (comunități, grupuri – refugiați, persoane vârstnice, femei, probleme locale, acces la instituții (sistem de sănătate, spitale, justiție), *micro* (probleme la nivel de individ – sărăcia, poluarea aerului și cea cu deșeuri, bolile, starea de spirit etc.). Este o frescă mediatică a unei perioade recente din societatea românească actuală, printr-un studiu de caz de întindere (un an de zile), utilizând ca sursă un cotidian respectabil (*prestigios*) și cu tradiție, de informare generală, cu relevanță în multiple planuri: academic – pentru Sociologie, dar și empiric, pentru cercetarea socială, practic; un posibil *feedback*, un portofoliu, dar și un ghid, pentru politicile sociale publice; cultural, dar și științific, pentru studiile de media. Și nu în ultimul rând, relevant pentru publicul larg, pentru o mai bună și mai structurată înțelegere a societății românești a prezentului.